

Jeruzalémský příběh Ježíše Krista

Cyklus II. „Žijeme s církví“, katecheze 20.

Materiál vytvořilo © Katechetické středisko AP 2024 (Lenka Jeřábková)

Cíl:

Děti se seznámí s podrobnostmi některých částí Ježíšova velikonočního příběhu – Poslední večeře a ukřižování. Osvojí si základní dějové linie a pojmy a umí je reprodukovat. Dokážou vysvětlit význam těchto událostí v rámci křesťanské nauky a znají rovněž jejich liturgický kontext a způsoby slavení. Uvědomují si význam velikonočních událostí pro svůj vlastní život z víry.

Děti prožijí pomocí interaktivních metod dané epizody a reflektují jejich výrazovou a významovou rovinu v rámci společenství nejbližších lidí. Zaujímají adekvátní postoje k nejdůležitějším okamžikům dějin spásy a jsou schopny přiměřené reflexe a aplikace do vlastního života.

Seznam použitých materiálů a literatury:

Lesley Pinchbecková. Hry trochu jinak. Praha: Samuel, 2007.

Sally Lloyd-Jonesová. Bible vypráví o Ježíši – osnovy. Praha: Návrat domů, 2017.

<https://zpevník.proscholy.cz/>

<https://edu.ceskatelevize.cz/>

Pomůcky ke katechezi:

- Připravené texty (notové záznamy) písní k **úvodní modlitbě**, pokud je potřeba je využít;
- **Pro katechezi:**
 - **Varianta Poslední večeře:** Ubrus. Svíčka a sirky. Džbán s moštem nebo hroznovým džusem či naředěnou vineou. 3 sklenice. Ubrousek pro každého. Miska se zeleninou (rukola, okurka, ředkvičky) + slaná voda. Miska s chlebem a šunka. Miska s nakrájeným ovocem a oříšky (zohledníme případné alergie účastníků katecheze!);
 - **Varianta Ježíšovo umučení a smrt:** Rozstříhaný obrázek k luštěnce „Proč za nás Ježíš trpěl?“ ve formátu A3. Barevné vytištěné obrázky využívaných epizod (A4). Obrázek Vyšebrodské ukřižování (A3), komiksové bubliny, fixy. Krabice s knihami / cokoli těžkého na „kříž“.
- **K doplňkovým aktivitám:**
 - **Hra Lámání chleba:** Talíře a krajíce chleba podle počtu hráčů a skupin;
 - **Hra Boží plán záchrany.** 15 listů papíru s písmeny hesla Boží plán záchrany, pomůcky pro přichycení listů na stěnu, plakát s nápisem Boží plán záchrany jako nápověda;
 - **Video Biblická poslední večeře.** Dataprojektor nebo notebook, psací potřeby;
 - **Kreativní reflexe.** Výtvarné potřeby podle domluvené metody tvorby – čtvrtky, barvy, uhel, fixy, lepidla apod.

Vlastní poznámky ke katechezi:

Scénář:

Metodická poznámka

Scénář zahrnuje **dvě samostatné katecheze**, které **nelze** z časových a technických důvodů **spojovat ani zkracovat**. Je proto vhodné **zařadit** do programu **pouze jednu z nich** – pokud chcete pracovat s oběma tématy, je třeba je realizovat v samostatných setkáních.

Zahájení / modlitba (cca 5 minut)

Modlitba či zahájení setkání dle zvyklostí skupiny, přičemž lze využít i vhodné písně. Z našich výběrů doporučujeme:

K tématu Poslední večeře

- Pojdte ke mně všichni (Koinónia 206, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/696/pojdte-ke-mne-vsichni>)
- Vám dávám (Koinónia 123, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/954/vam-davam>)
- Ježíši, ty jsi chléb živý (Koinónia 106, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/318/jezisi-ty-ji-chleb-zivy>)

K tématu Ježíšovo umučení a smrt

- Byl jsi tam (MH 32, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/1124/byl-ji-tam>)
- Na Golgotu (ZH 149, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/1975/na-golgotu>)
- Díky za tvůj kříž (Koinónia 77, <https://zpevník.proscholy.cz/pisen/18/diky-za-tvuj-kriz>)

Varianta Poslední večeře

Podle fotografie **připravíme prostor ke stolování** a každý pokrm zvlášť přikryjeme utěrkou. Mezi jídlem a svíčkou je nalitá sklenice pro Mesiáše. Děti rozsadíme na zem těsně kolem ubrusu.

V případě dostatku času můžeme katechezi zahájit **aktivitou „Připravujeme stůl“**. Na úvod se děti ptáme, jak vypadá u nich doma slavnostní stůl? Kdy se připravuje? Co na něm nesmí chybět?

Poté pokračujeme: „*I nás dneska čeká slavnost – velká hostina. Ale protože stůl nemáme, uděláme to jako v Ježíšově době, kdy se jedlo na zemi nebo na nějaké nízké podložce.*“ Vyzveme skupinu, aby **vytvořila prostor a rozprostřela ubrus** tak, abychom si kolem něj mohli sednout. Poté požádáme děti, aby přišly a každé na stůl **umístilo jednu věc** tak, jak jim řekneme (vše už musí být zakryto šátky, případně sešpendleno).

Vyzveme děti: „*Na slavnosti nejsme nikdy sami, ale zveme na ni hosty. Pojdme se vzájemně pozvat ke společnému stolu.*“ Jednoho z účastníků požádáme: „*XY, pojd' a posad' se se mnou ke stolu.*“ Pak mu můžeme dát podložku na sedění a nechat ho, aby si vybral místo. Poté pokračujeme: „*Díky, že jsi moje pozvání přijal – a teď jdi a pozvi někoho dalšího.*“ Vše se opakuje tak dlouho, dokud celá skupina neseďí kolem ubrusu.

Děti uvedeme do dění: „*Ježíš také pozval své učedníky, aby s ním slavili velikonoční večeři. Slavili ji stejně jako ostatní Židé – ale zároveň to byla oslava na rozloučenou, při které chtěl učedníkům něco důležitého zanechat.*“

Vysvětlíme dětem, že nyní **spolu takovou večeří prožijeme**, abychom si uměli představit, co se při ní stalo, přičemž postupujeme podle následujícího scénáře (Používané texty jsou pro účely katecheze zjednodušenou variantou sederové večeře, jak ji slaví pražská židovská obec)

Zapalování svící

Zapálíme svíci na ubruse a modlíme se:

Pochválen buď, Hospodine, Bože náš, králi světa, jenž nás posvěcuješ a jenž nám prikazuješ rozsvěcet svíce tohoto svátku.

Pochválen buď, Hospodine, Bože náš, králi světa, jenž jsi nám popřál dožít se a dočkat a dosáhnout této doby.

Po chvíli ticha dětem vysvětlíme / připomeneme, že Židé při této večeři oslavují svůj odchod z Egypta a průchod Rudým mořem – vysvobození z otroctví a vyprávějí si celý příběh. Všechno, co postupně na stole uvidí, se nějakým způsobem této události týká. Děti upozorníme: „*Budeme si teď tento příběh vyprávět a uvidíme, kam nás vyprávění dovede.*“

Požehnání nad vínem

Poháry naplníme vínem, sami se z jednoho napijeme a pošleme ho v kruhu, každý také trochu upije. Poté, co pošleme pohár dál, modlíme se:

Pochválen buď, Hospodine, Bože náš, králi světa, že jsi stvořil plod vinné révy.

Pochválen buď, Hospodine, Bože náš, králi světa, který jsi nás vybral ze všech národů, pozvedl jsi nás a posvětil jsi nás svými příkázáními.

Pochválen buď, Hospodine, Bože náš, králi světa, který jsi z nás učinil svůj lid a dal nám slavit tento svátek.

Poté, co se pohár vrátí k nám, postavíme ho stranou a pokračujeme: „*Příběh začíná. Izraelský národ v Egyptě trpěl v otroctví, a to bylo velmi hořké a trpké.* (pokud děti příběh znají, mohou na tomto místě doplnit několik podrobností) *Proto mají Židé na stole hořké byliny, které jim připomínají jejich zajetí.*“

Ponoření zeleniny

Odkryjeme misky se zeleninou a slanou vodou a modlíme se:

Pochválen budiž, Hospodine, Bože náš, králi světa, jenž jsi stvořil plody země.

Vezmeme kousek zeleniny, namočíme ji ve slané vodě a sníme. Děti si pak misky podávají a udělají totéž. Když se k nám obě nádoby vrátí, postavíme je stranou a přikryjeme. Poté pokračujeme ve vyprávění následujících témat (tak podrobně, jak čas dovoluje; části vyznačené tučným písmem popíšeme detailněji):

Bůh posílá Mojžíše a Árona k faraonovi, deset egyptských ran (voda proměněná v krev, žáby, komáři, mouchy, dobytčí mor, vředy, kroupy, kobylky, temno, **zabíjení beránka, pomazání veřejí dveří a následná smrt prvorozených**), odchod z Egypta – sloup ohnivý a oblakový.

Rozlomení macesu

Odkryjeme chléb a maso a říkáme:

Ve spěchu Izrael vycházel z Egypta.

Vyzveme děti, aby každý vyrobil chleba se šunkou pro souseda a předal mu ho; sami si vezmeme od posledního dítěte v řadě. Poté vyprávíme následující témata:

Pronásledování Izraele, **přechod Rudým mořem**, chvála Hospodina.

Druhý pohár vína a sladkosti

Odkryjeme misku s ovocem a oříšky, nalijeme druhý pohár a řekneme:

Hospodin vyvedl Izrael Rudým mořem do sladké svobody.

Pošleme misku se sladkostmi, každý si z nich trochu vezme a sní. Poté říkáme:

Hospodin požehnal Izraeli, aby mohl pít z plodu révy ve svobodě a připomínal si své vysvobození.

Pošleme dokola druhý pohár; každý se z něho napije a může říci, co si z příběhu zapamatoval. Pokud by jedno kolo nestačilo, můžeme poslat pohár i podruhé.

Nyní děti upozorníme: „*Do této chvíle probíhala velikonoční večeře tak jako obvykle. Ale Ježíš najednou udělal něco, co apoštolové nečekali:* Potom vzal chléb, vzdal díky, lámal ho a dával jim se slovy: ‘To je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku!’ Stejně tak vzal i kalich, když bylo po večeři, a řekl: ‘Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.’“

Děti **se zeptáme**: Kde tahle slova slyšíme? (Ve mši svaté) A co se stane, když kněz tato slova řekne? (Proměnění chléb a víno v Ježíšovo tělo a krev).

Pokračujeme ve výkladu: Očima apoštolové viděli pořád chléb a víno, ale nebylo to obyčejné jídlo. **Byl to sám Ježíš.** A nebyl to jen dar pro tento večer: **Ježíš chtěl, aby to apoštolové dělali stále na jeho památku.** Proto je to dar i pro nás, protože od toho večera až do dneška je při **mši svaté proměňován chléb a víno v Ježíše.** Tak je Ježíš stále s námi.

Z nekvašeného chleba máme dnešní chléb ke mši svaté. Máme i kalich vína. Ale připomínáme si to, že nás Ježíš vykoupil. A když ho přijímáme v eucharistii, je nám tak blízko jako apoštolům.

Varianta Ježíšovo umučení a smrt

Katecheze vyžaduje **předběžnou přípravu prostoru** – optimální je členitější „terén“, např. schody. Rozložíme obrázky epizod rubem nahoru tak, abychom je mohli obcházet (ve výběru jsou epizody Spící učedníci, Modlitba v Getsemanech, Ježíšovo zatčení, Ježíš před veleknězem, Ježíš před Pilátem, Ježíš si nese kříž, Šimon Kyrénský, Golgota – dle potřeby je možné některé vynechat).

Ke stanovišti „Ježíš si nese kříž“ připravíme **přiměřeně těžkou krabici** od banánů s knihami nebo jinou zátěží (nést ji musí být namáhavé, ale zvládnutelné) – poslouží nám k „**vynesení kříže na Golgotu**“. Krabici vezmou tři nebo čtyři děti a nesou ji až ke stanovišti Šimona z Kyrény, kde se vymění se zbytkem skupiny, kteří jim pomohou jako Šimon Ježíšovi. Krabici pak necháme odloženou u stanoviště vojáků na Golgotě.

Na stanoviště za obrázek vojáků na Golgotě umístíme rovněž rubem nahoru **obraz Vyšebrodského ukřižování**, vystřihané komiksové bubliny a fixy. Obrázky Ježíšova pohřbu a stráže u hrobu připravíme jako poslední v řadě.

Katechezi zahájíme **společnou aktivitou** – luštěním s tématem „**Proč za nás Ježíš trpěl?**“ Než začneme, upozorníme děti, že dnes zkusíme prožít s Ježíšem jedny z nejdůležitějších chvil jeho života – proč ale nejdůležitější byly, to nám prozradí právě výsledek první společné práce.

Z obrázku v příloze vystříhneme jednotlivé svitky. Úkolem je seřadit za sebe jména osob tak, jak se s nimi Ježíš setkal na křížové cestě – můžeme dětem i napovědět, že se mohou řídit skupinami písmen, která dají výslednou tajenku. Po dokončení úkolu společně tajenku napíšeme a umístíme na viditelné místo. Poté přejdeme k vlastnímu tématu.

S dětmi **postupně procházíme kolem** rozložených **obrázků**. Každý z nich v úvodu otočíme a necháme děti, aby ho chvíli pozorovaly. **Jednotlivé epizody vyprávíme** sami; můžeme děti vyzvat, že pokud vědí něco, co jsme vynechali, mohou to v závěru doplnit.

U stanoviště „Ježíš nese kříž“ krátce vysvětlíme **aktivitu s krabicí** – děti si mají vyzkoušet, jak obtížné je nést něco těžkého. U stanoviště Šimona z Kyrény, kde se děti vystřídají (mohou si krabici zkusit předat, aniž by ji položily na zem) zdůrazníme téma vzájemné pomoci.

U **obrazu Vyšebrodského ukřižování** děti upozorníme na jeho stáří a odlišný styl. Necháme je opět chvíli obraz pozorovat, a poté položíme **sérii otázek**, díky kterým jednotlivé postavy identifikujeme (např. „Kolik osob tu má zbraně a proč?“ „Kdo má zelené boty?“ „Jakou barvu má...“ „Kdo stojí nejbliž ke kříži?“ apod.) Poté si každý účastník vezme **komiksovou bublinu** a vybrané postavě napíše nebo

nakreslí komentář. Postupně je připevňují k obrazu, přičemž svůj text pouze přečtou. Na druhou stranu je možné napsat, co by v úloze této postavy řekli v dané situaci oni; tyto komentáře se nezveřejňují, zůstávají na rubové straně.

Dokončíme cestu až k obrázku Ježíšova pohřbu; ukončit můžeme modlitbou už zde, případně na obvyklém místě.

Modlitba dle zvyklostí skupiny.

Rozdání zápisových listů a zakončení setkání.

Případné doplňkové alternativy ke scénáři:

Hra Lámání chleba

Hra slouží k **rozvinutí tématu Zeleného čtvrtku a ustanovení eucharistie** – chléb je dar, o který se s námi dělí Ježíš, a my se máme dělit dál. Co ale znamená dělit se?

Hráče rozdělíme na skupiny o minimálně třech členech; každé pak dáme talíř, na kterém bude o jeden krajíc chleba méně, než je počet dětí ve skupině. Poté oznamte, že mají tři minuty na to, aby si **chleba mezi sebou rozdělili** – v tuto chvíli nedávejte žádné další informace. Poté svolte všechny dohromady a požádejte dobrovolníky z každé skupiny, aby všem řekli, jak se o chleba podělili.

Při **reflexi** poukažte na to, že jste neřekli, že si mají chleba rozdělit rovným dílem – možná to všichni považují za nejspravedlivější? Napadlo někoho zjistit, jestli někdo nemá hlad a rozdělit se podle potřeby? Ježíš ale dává to, co skutečně potřebujeme, a to tolik, kolik je doopravdy nejlepší. Po skončení hry můžeme o tématu dále diskutovat.

Hra Boží plán záchrany

Hra má nenáročnou formou **seznámit děti s myšlenou, že Ježíšova smrt je Božím plánem záchrany**. V úvodu necháme děti přečíst heslo „Boží plán záchrany“ z plakátu. Poté hráčům rozdáme listy s jednotlivými písmeny. Případné přebytečné listy z konce nápisu pověsíme na stěnu tak, aby byly blízko sebe.

Požádáme děti, aby se v libovolném pořadí postavily zádi ke zdi a zvedly své listy papíru. Komentujeme: Měli bychom být schopni přečíst nápis „Boží plán záchrany“, ale vy teď stojíte na špatných místech. Musíte si místa vyměnit, abychom větu opravili. Ale abyste si mohli vyměnit místo, musíte o to druhého zdvořile požádat, třeba slovy „Můžu se postavit na tvoje místo, prosím?“ Necháme děti větu zopakovat.

Poté popíšeme další postup. První hráč půjde doprostřed místnosti a podívá se, na které místo se potřebuje postavit. Pak k tomuto člověku půjde a zdvořile ho o to požádá. Ten odejde místo něj doprostřed, najde si svoje místo a udělá totéž – a tak postupně dál, dokud nebude nápis v pořádku.

Děti mohou dostat nápořku (vystavený plakát s celým nápisem, nebo jim radíme, kolikáté písmeno drží v ruce). Až budou děti stát ve správném pořadí, požádáme je, aby listy zvedly nad hlavu a společně ještě jednou zopakovaly, co je na nich napsáno.

Aktivitu uzavřeme: V dnešní katechezi jsme se také setkali s někým, kdo se postavil na místo někoho jiného. A v tom byl Boží plán záchrany. Co to pro nás znamená? Děti pak mohou **reflektovat katechezi o Ježíšově umučení jako celek**.

Video Biblická poslední večeře v současnosti

Video může sloužit k doplňkové diskusi / reflexi slavení mše svaté podle zkušeností účastníků. Co jim biblické události připomíná? Co jim naopak chybí? A čím by šlo celé dění obohatit, abychom ho mohli přiblížit našim současníkům?

Video Biblická Poslední večeře v současnosti (<https://edu.ceskatelevize.cz/video/375-biblicka-posledni-vecere-v-soucasnosti>; 3:28)

Kreativní reflexe – společná tvorba plakátu k libovolnému tématu, které si skupiny zvolí / tvorba vlastní křížové cesty

Návaznou kreativní činností může být společná tvorba plakátu reflektující zážitky z některé z katechezí – ten lze vystavit o Velikonocích v kostele nebo na jiném místě setkání. Děti mohou rovněž samy nebo společně výtvarně zpracovat křížovou cestu, kterou lze využít k dalším aktivitám.

Společná „křížová pouť“ / křížová cesta

Pěkného počasí můžeme využít ke společné vycházce / pouti. Najdeme v okolí křížek či kapličku, ke které budeme putovat; vycházku můžeme využít případně i k modlitbě křížové cesty (s využitím obrázků z minulé aktivity či jiných), pokud předem na trase určíme vhodné body. Děti kromě obrázků mohou samy nebo s rodiči připravit vhodné modlitby a zamyšlení.